

El meu Salvador Llobet

Joan VILÀ i VALENTÍ
catedràtic de Geografia
membre de l'Institut d'Estudis Catalans

En la inclinació personal cap a l'estudi i la recerca de determinades qüestions solen jugar un destacat paper circumstàncies difícils de preveure. Sovint un professor, un determinat professor, és suficient per inclinar-nos vers una concreta decisió. Aquest és el paper que juga en Salvador Llobet respecte el meu cas.

El fet curiós és que ell no era el nostre professor durant el curs acadèmic 1945-46. Però, sortosament, vam tenir el Dr. Llobet —sempre l'he tractat així, reconeixent el seu mestratge— durant unes classes, tot efectuant la substitució del professor ordinari. Tan sols unes poques classes, tres o quatre, que per a mi foren el començament —en diversos sentits que tot seguit aclariré— d'una etapa d'inclinació definitiva cap a la geografia.

Aquest és, vull subratllar-ho, *el meu Salvador Llobet*. La imatge més viva, més decisiva, que d'ell servo. No havia encara acomplert quaranta anys. Tenia tota la força d'un caràcter ferm i ben definit, en ple vigor. Després de nombroses maltempsades, s'acostava a una situació d'estabilitat professional. La teva tesi, sobre el Montseny, nucli orogràfic del qual parlarà tota la seva vida, l'havia acabada i presentada no feia encara dos anys. Tenia una actitud, malgrat tràngols ja al·ludits, de sòlida confiança en el treball i de fe gairebé absoluta en les tasques docents i de recerca. «Creia», especialment, en la geografia. En la seva geografia, és clar, fonamentada en un laboriós i fecund treball de camp i en l'estudi de la documentació històrica, cartogràfica i estadística. «Es que jo hi crec, sap, en la geografia!» m'etzibà en certa ocasió.

La fe, la fe viscuda i vibrant, s'encomana. Vull dir, que alguns en queden ferits i il·luminats. Jo vaig ésser víctima de la fe sòlida, competent, vibrant i il·lusionada del Dr. Llobet, del meu Salvador Llobet. Vull explicar-vos breument i en quins sentits, el contacte amb ell, el seu mestratge i la força del seu saber m'inclinaren cap a la geografia. L'etapa meva inicial, la dels dubtes i decisions durà un bienni (1946 i 1947), més o menys. L'estiu del'úl-

tim dels dos anys esmentats, jo començava la meua tesi doctoral sobre el Bages que havia de presentar a la Universitat de Madrid gairebé un decenni després, el juny del 1956.

Classes i excursions

Les classes que d'ell vaig rebre, a la Universitat de Barcelona, es reduïren a les tres o quatre de la ja indicada substitució. Es tractava de Geografia d'Espanya. Una classe sencera consistí en comentar el mapa de pluviositat, que mai havíem vist, publicat feia uns anys pel Ministeri d'Obres Públiques.

Vaig rebre d'ell un curset sencer, de geografia física i humana del Pirineu —tenia, entre altres, l'experiència dels seus estudis d'Andorra—, l'estiu del 1946, a Jaca, en un curs organitzat pel Prof. Solé i Sabarís i del qual jo mateix n'he parlat diverses vegades;¹ (vegeu notes bibliogràfiques, al final).

Aquelles classes eren realment una altra geografia. Una geografia que ens acostava a unes realitats vives, físiques o humanes, que les analitzava i classificava, que assajava de relacionar-les i de començar a explicar-les. El Dr. Llobet no era gaire sistemàtic, no era amic tampoc de disquisicions massa teòriques, però era concret, viu, directe en la presentació i en l'explicació.

Vaig tenir la sort d'acompanyar-lo, per aquells anys, en unes quantes excursions. Eren sortides privades, no pas de cursos universitaris. A Jaca sí, durant l'estiu del 1946, vam recórrer, com a complement del curs esmentat, diversos sectors i valls del Pirineus centrals sota la seva direcció. En les excursions, el Dr. Llobet mostrava i comentava un gavadal de fets i coses i feia nombrosos i suggerents comentaris. Ja he parlat altres vegades de l'interès que aquestes excursions oferien a l'estudiant.²

Un tret em cridava l'atenció, una característica que més endavant vaig tenir ocasió de comprovar en altres casos: aquells geògrafs convertien la natura tota i el paisatge tot en una espècie de llibre, on veïen, llegien i començaven a comprendre el que els altres mortals no copsaven pas. Veïen terrasses fluvials i circs glacials, blocs aixecats i anticlinals trencats, depressions d'origen tectònic i conques d'erosió, pisos o estatges de vegetació, colonitzacions agrícoles del passat i del present, formes significatives de poblament rural. Era ben sorprenent veure com eren capaços de llegir en aquell estrany palimpsest. Coneixien una precisa terminologia que aplicaven a uns fets que pel llec quedaven ben poc definits i no li semblaven pas massa significatius. Davant del panorama estès, comentaven, comparaven i explicaven —o assajaven d'explicar— fets concrets i potser àmplies visions. Era una meravella.

Lentament, nosaltres, començàvem a aprendre aquell estrany alfabet i ens atrevíem a balbotejar les primeres frases. Crec que iniciàvem el que se'n diu la formació geogràfica.

La relació amb altres geògrafs

Gràcies al Dr. Llobet, entràrem en relació amb el reduït grup de geògrafs d'aquells moments. Al curset de Jaca de l'estiu del 1946, sols hi assistírem, de Barcelona, dos com-

panyans universitaris, na Montserrat Rubió i jo mateix. Ella, dona culta i sensible, s'interessà, també per la geografia, fet excepcional entre els estudiants d'història i concretament entre els que aquell any féiem el quart curs, darrer de la Llicenciatura. El seu pare, el Dr. Jordi Rubió, em digué en una ocasió, tot engrescat pel fet que algun universitari català s'inclinés en aquells moments cap a la nostra matèria: «Estic content de que a la Montserrat li agradi la geografia; heu de fer un esforç per treballar bé i mantenir l'entusiasme». Després de Jaca, l'any 1947, tots dos entràrem com a becaris, a proposta del Dr. Llobet, a l'Institut de Geografia «J.S. Elcano» del Consell Superior d'Investigacions Científiques.

Fora de la Universitat, ell em posà en relació amb el geògraf Pierre Deffontaines, director de l'Institut Francès a Barcelona; d'aquesta destacada figura de la geografia —amb una peculiar i càlida manera d'entendre-la i de fer-la— no haig pas de repetir ara el que ja he dit altres vegades.³ Foren, també, importants per a mi les relacions que, a partir d'aquells moments, vaig tenir, a través del Dr. Llobet i del Dr. Solé Sabarís —de qui parlarem immediatament— amb diversos cartògrafs (Ferrer de Franganillo, Josep Mª Puchades), amb nombrosos professors d'estudis secundaris (Joaquima Comas, per exemple) i amb gent ben heterogènia afeccionada per la geografia (excursionistes, erudits locals, publicistes, editors).

Però fou a la Universitat de Barcelona, més exactament a la Facultat de Ciències, on vaig establir nombroses relacions personals i científiques, en especial amb geòlegs, gràcies al Dr. Llobet. Cal destacar, és clar, la figura d'en Lluís Solé i Sabarís.⁴ Entre els altres professors cal recordar en Noel Llopis Lladó i, força més joves, en Joan Ribera Faig i en Josep Mª Fontboté; especialment d'aquest últim servo el record de converses, lectures i excursions ben allionadores.⁵ El Laboratori de Geologia, dirigit pel Dr. Solé i Sabarís, era un centre viu d'estudi, amb remarcables i prometedors estudiants que havien acabat feia poc o acabaven llavors llur Llicenciatura —Oriol Riba, Carmina Virgili— i amb uns quants professors de Batxillerat, de gran vàlua, bons investigadors, com és el cas d'en Valentí Masachs.

El curset de Jaca serví per entrar en relació amb diversos i destacats geògrafs. Dels qui eren catalans o vivien a Barcelona vaig tenir de professors, com he dit, el mateix Dr. Llobet; a més, en Lluís Solé i Sabarís, en Noel Llopis i en Pierre Deffontaines. De fora de Catalunya, en José Manuel Casas Torres, catedràtic des del 1944 a la Universitat de Saragossa, en Manuel de Terán i en Francisco Hernández Pacheco, professors a la Universitat de Madrid. Encara cal esmentar una figura molt destacada de la geografia d'aquells moments, el professor portugués, Orlando Ribeiro, de la Universitat de Lisboa (nota 1).

Els projectes de recerca

Mentrestant, amb el Dr. Llobet, parlàvem dels projectes d'estudi que jo havia de portar a terme i començava a orientar-me sobre fonts d'informació (bibliografia, documentació històrica, enquestes, estadístiques poblacionals i econòmiques) i possibles enfocaments i continguts. Recordo perfectament el primer llibre de geografia general que em va recomanar, l'any 1946: «Miri, llegeixi i intenti entendre bé l'*Abregé* d'en Martonne. Ja en parlarem».

Poc amic de sistematitzacions i abstraccions, com he dit, era molt vàlid quan se li presentaven problemes concrets: què vol dir exactament aquest terme?; allò que vaig o vam veure, és això?; on trobaré aquestes dades?; pot ésser interpretat així?; com ho podríem representar gràficament?

Llavors ell tenia ja una gran experiència de la recerca geogràfica, molt especialment dins de l'àmbit regional a Catalunya. A més, havia profunditzat en diversos aspectes —algunes qüestions de geografia física, de població i poblament i de geografia agrària— d'una manera ben remarcable. L'any 1944, com he dit abans, va presentar la seva tesi doctoral; tres anys després eren publicats, en dos llibres realment notables i normatius, els dos estudis efectuats, un sobre el Montseny, l'altre sobre Andorra.

Des de finals del 1946 i en els dos anys següents vaig treballar, sota la direcció del Dr. Llobet, sobre la transhumància a Catalunya, amb treballs de camp al Pirineu l'estiu del 1947 i en sectors pirinencs, pre-pirinencs i de la Depressió central durant el 1948. L'any següent vam presentar sobre aquest tema una comunicació al Congrés Internacional de Geografia de Lisboa, signat per tots dos; el 1950, vaig publicar un article relativament extens a la revista «Pirineos».⁶

Des del 1946 m'havien interessat, com a lloc d'estudi, les illes Pitiüses. Per a mi, habituat als sectors de l'interior de Catalunya —d'on en sóc fill— o a les terres pirinenques o a l'àrea urbana de Barcelona, allò era un altre món: m'enfrontava per primera vegada al món de les illes. En parlava sovint amb el Dr. Llobet, que no parava de fer comparances i d'assenyalar diferències amb fets físics o rurals que ell coneixia molt bé respecte a Catalunya. El primer treball, sobre Formentera —arraconada cap al sud, més illa encara que Eivissa, amb els Freus pel mig— el vaig publicar l'any 1950.

Però la recerca fonamental, la que esperàvem havia d'ésser la més seriosa, era l'estudi geogràfic sobre la meua comarca, la del Bages. El vaig començar l'any 1947. El pla inicial d'estudi el vaig establir, amb l'ajuda decisiva del Dr. Llobet, aquell mateix any. El treball va ésser llarg, amb certes discontinuïtats, però constant en la voluntat d'anar avançant: sis o set anys de recerca i un parell per a la redacció definitiva i ultimar els gràfics i mapes. Sempre vaig comptar amb l'ajuda del Dr. Llobet, especialment en els dos o tres primers anys, quan assajava de resoldre problemes inicials de la recerca, que és quan l'ajuda d'una persona experimentada és més preciosa; ell revisà també, diverses vegades, els primers intents de redacció i esborranys dels gràfics. Prestaren també llur concurs en aquesta fase (1947-50), alguns dels geòlegs i botànics que havia conegut a través del Dr. Llobet; diquem què, indirectament, també m'ajudava. Ara, que no el tenim ja entre nosaltres, ho recordo amb certa emoció i li agraeixo de tot cor.

Notes bibliogràfiques

- ¹ J. VILÀ VALENTÍ: «El curso de Geografía general y del Pirineo, Jaca, 1946», *Geographica*, Universidad Complutense y C.S.I.C., Madrid 2ª serie, XXII, 1980, pàgs. 281-287.
- ² J. VILÀ VALENTÍ: «Pròleg», «Un decenni de Geografia a Catalunya, 1945-1954», *Aportacions. Homenaje a Salvador Llobet*, Universitat de Barcelona, 1979, pàgs. 7-8, 203-211.
- ³ J. VILÀ VALENTÍ: «L'oeuvre géographique de Pierre Deffontaines à Barcelone», *Revista de Geografia*, Universitat de Barcelona, XIV, 1980, pàgs. 5-12.

- J. VILÀ VALENTÍ: «Pierre Deffontaines, 1974-1978», *Estudios Geográficos*, Madrid, C.S.I.C., XII, 1980, pàgs. 89-93.
- ⁴ J. VILÀ VALENTÍ: «El Dr. Solé Sabarís, geògraf», *Acta Geològica Hispànica*, Barcelona, C.S.I.C., XIV, 1979 (1982), 21-26.
ORIOL RIBA: «Lluís Solé Sabarís (1908-1985), maestro de geólogos y geógrafos» *Boletín de la Real Sociedad española de Historia Natural*, Actas, vol. 86, 1990, pàgs. 25-49.
- ⁵ ORIOL RIBA: «Josep Maria Fontboté (1921-1989), in memoriam», *Cuadernos Laboratorios Xeoloxico Laxe*, A Coruña, núm. 15, 1990, pàgs. 7-10.
- ⁶ SALVADOR LLOBET y J. VILÀ VALENTÍ: «Evolución histórica de la transhumancia en Cataluña», *Comptes rendus XVI Congrès International Géographie. Lisbonne 1949*, U.G.I., Lisboa, I, 1951, pàgs. 36-47. Traduït al català: «Evolució històrica de la transhumància a Catalunya», *Treballs de la Societat Catalana de Geografia*, vol. 25, Barcelona, 1991, pàgs. 63-72.
- J. VILÀ VALENTÍ: «La transhumancia en Cataluña», *Pirineos*, C.S.I.C. VI, Saragossa, 1950, pàgs. 405-445.